

Interdepartementaal beleidsdraaiboek

Risicobeoordeling & -besluitvorming bij zoönosen

Ministeries Volksgezondheid, Welzijn en Sport & Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Versie: januari 2026

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK 1	INLEIDING.....	5
1.1	DOEL VAN HET BELEIDSDRAAIBOEK.....	5
1.2	RISICOBEOORDELING EN BESLUITVORMING.....	5
1.3	RELATIE TOT ANDERE PLANNEN EN PROCEDURES.....	5
1.4	VERSIEBEHEER.....	6
HOOFDSTUK 2	RISICOBEOORDELING BIJ ZOÖNOSEN.....	7
2.1	PARTNERS OP HET GEBIED VAN ZOÖNOTISCHE INFECTIEZIEKTEN.....	7
2.1.1	<i>Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM).....</i>	<i>7</i>
2.1.2	<i>Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA).....</i>	<i>8</i>
2.1.3	<i>Royal GD (Gezondheidsdienst voor dieren).....</i>	<i>8</i>
2.1.4	<i>Wageningen Bioveterinary Research (WBVR).....</i>	<i>8</i>
2.1.5	<i>Faculteit Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht (FD, UU).....</i>	<i>9</i>
2.1.6	<i>Deskundigengroep dierziekten.....</i>	<i>9</i>
2.1.7	<i>Gemeentelijke gezondheidsdiensten (GGD'en).....</i>	<i>9</i>
2.2	ZOÖNOSENSTRUCTUUR.....	9
2.2.1	<i>Risicoanalysestructuur.....</i>	<i>10</i>
2.2.2	<i>Advisering bij (dreigende) crisis.....</i>	<i>13</i>
HOOFDSTUK 3	CRISISORGANISATIE VWS EN LVVN BIJ EEN ZOÖNOSE.....	16
3.1	MELDING EN OPSCHALING CRISISORGANISATIE.....	16
3.1.1	<i>Relatie tussen crisisorganisatie VWS/LVVN en regio.....</i>	<i>17</i>
3.2	OPSCHALING DEPARTEMENTALE CRISISORGANISATIE LVVN BIJ EEN ZOÖNOSE.....	18
3.3	OPSCHALING DEPARTEMENTALE CRISISORGANISATIE VWS BIJ EEN ZOÖNOSE.....	19
3.4	GEZAMENLIJKE CRISISORGANISATIE LVVN EN VWS BIJ ZOÖNOSE.....	19
3.4.1	<i>Gezamenlijk Adviesteam (GAT).....</i>	<i>20</i>
3.4.2	<i>Gezamenlijk Beleidsteam (GBT).....</i>	<i>21</i>
3.4.3	<i>Gezamenlijk Communicatieteam (GCT).....</i>	<i>22</i>
3.5	LINK TUSSEN GEZAMENLIJKE CRISISORGANISATIE VWS/LVVN EN ZOÖNOSENSTRUCTUUR.....	23
3.5.1	<i>Technisch uitvoeringsoverleg (TUO).....</i>	<i>23</i>
3.6	OPHEFFEN GEZAMENLIJKE CRISISORGANISATIE LVVN EN VWS BIJ ZOÖNOSE.....	24
	<i>Bijlage 1: Schema risicoanalysestructuur zoönose.....</i>	<i>25</i>

Lijst met afkortingen

Afkorting	Naam
AO-Z	Afstemmingsoverleg zoönose
BAO-Z	Bestuurlijk afstemmingsoverleg zoönose
BTCb-VWS	Beleidsteam crisisbeheersing van VWS
CBA	Crisisbeleidsadviseur
CIb	Centrum Infectieziektebestrijding van RIVM
CMV	Centrum Monitoring Vectoren van NVWA
CVO	Chief Veterinary Officer
DAD	Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn van LNVN
DAT-LNVN	Departementaal Adviesteam van LNVN
DBT-LNVN	Departementaal Beleidsteam van LNVN
DC	Directie Communicatie van LNVN
DCC-LNVN	Departementaal crisiscentrum van LNVN
DCC-VWS	Departementaal Crisiscentrum van VWS
DCo	Directie Communicatie van VWS
DCT-VWS	Departementaal Communicatieteam van VWS
DG	Directoraat-Generaal
DGA	Directeur-generaal of Directoraat-generaal Agro van LNVN
DCT-LNVN	Departementaal communicatieteam van LNVN
DGV	Directeur-generaal Volksgezondheid van VWS
DWHC	Dutch Wildlife Health Center van de Faculteit diergeneeskunde
GD	Gezondheidsdienst voor dieren
GGD	Gemeentelijke of Gemeenschappelijk Gezondheidsdienst
GMT	Directie Geneesmiddelen en Medische technologie van VWS
EPI	Epidemiologie en surveillance van infectieziekten van het CIb
FD	Faculteit Diergeneeskunde (Universiteit Utrecht)
GAT	Gezamenlijk adviesteam
GBT	Gezamenlijk beleidsteam
GCT	Gezamenlijk communicatieteam

IDS	Infectieziekteonderzoek, diagnostiek en screening van CIb
IGJ	Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd
IZB	Directie Infectieziektebestrijding van VWS
LCI	Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding van CIb
LCP-I	Landelijk Crisisplan - Infectieziekten
NVWA	Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
NRL	Nationaal Referentie Laboratorium
OMT-Z	Outbreak Management Team - zoönosen
OTCb-VWS	Operationeel team crisisbeheersing van VWS
PAV	Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit van LNV
RCC-LNV	Regionaal coördinatie-centrum van LNV
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RT-Z	Responsteam zoönosen
RTLG	DG Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied, Ministerie LNV
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
SO-Z	Signaleringsoverleg zoönosen
TIE	Team Invasieve Exoten van de NVWA
TUO	Technisch uitvoeringsoverleg van LNV
VGP	Directie voeding, gezondheidsbescherming en preventie van VWS
VNG	Vereniging Nederlandse gemeenten
VIC	NVWA Incidenten- en crisiscentrum
V&I	NVWA Veterinair en Import
WBVR	Wageningen Bioveterinary Research
Z&O	Zoönosen en omgevingsmicrobiologie van CIb

Inleiding

Dit interdepartementaal beleidsdraaiboek risicobeoordeling & besluitvorming bij zoönosen beschrijft de samenwerking tussen het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) en van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) bij zoönosen. Dit draaiboek is bedoeld voor de medewerkers van de ministeries van LVVN en VWS en dient als leidraad voor deze interdepartementale samenwerking.

In dit beleidsdraaiboek wordt de organisatie van het signaleren (koude fase) tot en met het bestrijden (warme fase) van een zoönose beschreven. Beide ministeries kennen hun eigen aanpak bij (dreigende) crises, hebben elk hun eigen procedures, structuren, organisatie, wetgeving en werkwijze.

1.1 Doel van het beleidsdraaiboek

Als uitgangspunt voor dit draaiboek geldt de geïntegreerde humaan-veterinaire risicoanalysestructuur voor zoönosen (kortweg de zoönosenstructuur) zoals opgenomen in de Kamerbrief van 18 mei 2011 (TK 28286, nr. 505, en update in 2015, TK 25295, nr. 844). De nadruk in dit beleidsdraaiboek ligt op de uitwerking van het risicomanagement tijdens een zoönose-uitbraak en het crisismanagement. Deze onderdelen zijn uitgewerkt in hoofdstuk 2: Risicobeoordeling en -besluitvorming bij zoönosen.

De zoönosenstructuur heeft tot doel een organisatiestructuur te bieden, om:

- zoönotische bedreigingen tijdig te herkennen,
- de risico's te beoordelen,
- adequaat maatregelen te kunnen nemen,
- handvatten voor adequate risico- en crisiscommunicatie te geven,
- handelingsperspectieven te kunnen verstrekken.

De afzonderlijke onderdelen van de zoönosenstructuur (signalering, risicobeoordeling en -management) zullen vanaf paragraaf 2.2 behandeld worden.

1.2 Risicobeoordeling en besluitvorming

De zoönosenstructuur bestaat uit een continu functionerend signaleringsoverleg (SO-Z, zie H2.2.1) dat regulier bij elkaar komt met als doel het signaleren, beoordelen en evalueren van signalen over zoönotische infectieziekten. Verder kent de zoönosenstructuur enkele adviesgremia waarnaar kan worden opgeschaald indien het primaire signaal daar aanleiding toe geeft (H2.2.3 en verder, bijlage 1). Daarnaast bestaat er een interdepartementale crisisbesluitvormingsstructuur die kan worden ingezet op het moment dat er (een dreiging van) een zoönotische infectieziekte-crisis is (H3). In deze structuur zijn interdepartementale crisisbesluitvormings-gremia beschreven die ten tijde van een (dreigende) crisis worden gebruikt voor interdepartementale samenwerking en besluitvorming.

1.3 Relatie tot andere plannen en procedures

Dit beleidsdraaiboek is onderdeel van een bredere planfamilie waarin de aanpak van infectieziekten en zoönosen is uitgewerkt.

- Het Landelijk Crisisplan Infectieziekten (LCP-I) geeft in- en overzicht van structuren en verhoudingen op nationaal en regionaal niveau, gericht op de beheersing van een (dreigende) crisis als gevolg van een A-infectieziekte met aanzienlijke maatschappelijke gevolgen. De zoönosenstructuur zoals beschreven in dit draaiboek sluit aan bij het LCP-I.

- Voor crisisbesluitvorming algemeen bestaan bij VWS en LNVN handboeken: het *Departementaal Handboek Crisisbeheersing* van VWS en het *Departementaal Handboek Crisisbeheersing* van LNVN. Het voorliggende draaiboek en de hierin beschreven (crisis)structuur is mede op deze handboeken gebaseerd. De advies- en besluitvormingsstructuur zoals gebruikt in dit draaiboek sluit aan op de departementale en interdepartementale crisisstructuur, zoals vastgelegd in het *Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming* van het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV).
- Bestrijding van dierziekten valt onder de Directeur-Generaal Agro (DGA) binnen het ministerie van LNVN. Daarmee is het *Handboek Crisisbesluitvorming DG Agro* en het *Beleidsdraaiboek bestrijdingsplichtige dierziekten (algemeen deel)* van toepassing op de bestrijding van zoönosen.
- Voor het nader inzichtelijk maken van de bestuurlijke verantwoordelijkheid van het ministerie van VWS en LNVN, en hun plaats in de functionele kolom in de crisisbeheersing wordt verwezen naar de bestuurlijke netwerkkaarten van het Nederlandse Instituut Publieke Veiligheid (NIPV) 'infectieziekte'¹ en 'dierziekte'².
- Het *Vademecum Zoönosen* van het RIVM (zie www.onehealth.nl) is een praktische gids over de melding, signalering en bestrijding van zoönosen in de humane en veterinaire gezondheidszorg. Het beschrijft de zoönosenstructuur zoals beschreven in dit draaiboek en beschrijft per meldingsplichtige zoönose wat de activiteiten van betrokken disciplines zijn wanneer de ziekte wordt gediagnosticeerd of wanneer er een verdenking is.
- Het '*Protocol regionale samenwerking zoönosen en voedsel gerelateerde infecties/intoxicaties*' van GGD, NVWA, GD en RIVM/CIB beschrijft hoe deze partijen samenwerken in geval van een uitbraak van een zoönose.
- Het '*Draaiboek afhandelen verdenkingen dierziekten en zoönosen*' van het NVWA Incidenten- en Crisiscentrum (NVIC) beschrijft hoe NVWA verdenkingen van dierziekten en zoönosen aanpakt en behandelt.

1.4 Versiebeheer

Het beleidsdraaiboek wordt gezamenlijk opgesteld en vastgesteld door het ministerie van LNVN en het ministerie van VWS. De beleidsdirecties (DAD, LNVN & IZB, VWS) van beide ministeries zijn als planeigenaar verantwoordelijk voor actualisatie van het draaiboek en communiceren hierover naar betrokken partners.

¹ <https://nipv.nl/wp-content/uploads/2022/03/20181010-IFV-BNK-7-Infectieziekte.pdf>

² <https://nipv.nl/wp-content/uploads/2022/03/201805-IFV-BNK-8-Dierziekte.pdf>

Risicobeoordeling bij zoönosen

2.1 Partners op het gebied van zoönotische infectieziekten

Deze paragraaf biedt overzicht van enkele van de belangrijkste partners voor de ministeries van VWS en LNV op het gebied van de beoordeling van (het risico van) zoönotische infectieziekten. Van de benoemde partners is een vertegenwoordiging opgenomen in de verschillende adviesgremia van de zoönosenstructuur (H2.2).

2.1.1 Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)

Centrum Infectieziektebestrijding (CIb)

Het CIb is het kenniscentrum van het RIVM, dat de bestrijding van infectieziekten *medisch-inhoudelijk* coördineert. Het gaat hierbij om effectieve preventie, hoge waakzaamheid en snelle reactie bij een uitbraak. Het verricht hiertoe zelf wetenschappelijk onderzoek. Het CIb draagt bij aan de expertiseontwikkeling, kwaliteit en uniformiteit van de infectieziektebestrijding. Daarnaast beheert het CIb verschillende berichtenservices die zijn bedoeld om professionals in de infectieziektebestrijding op de hoogte te houden van infectieziektesignalen.

Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding (LCI)

Binnen het CIb is er de LCI. De LCI voert regie op de infectieziektebestrijding vanuit een bovenregionale, nationale en internationale optiek. Dat betekent dat bij grote (landelijke) uitbraken de coördinatie van en communicatie over de bestrijding in handen is van de LCI, dit in aansluiting op lokale en regionale infectieziektebestrijding. De LCI ontwikkelt samen met professionals uit het veld de landelijke LCI-richtlijnen en -draaiboeken.³ Sinds 1995 werkt de LCI hiervoor samen met het Landelijk Overleg Infectieziektebestrijding (LOI), wiens opdracht het is om landelijke uniforme afspraken over de bestrijding van infectieziekten vast te stellen.

Centrum Zoönosen en Omgevingsmicrobiologie (Z&O)

Z&O signaleert en beoordeelt risico's van pathogene micro-organismen die vanuit dieren, voedsel of het milieu overdraagbaar zijn naar de mens in Nederland. Nieuwe bedreigingen worden gesignaleerd, onder andere vanuit de coördinerende taak in het Signaleringsoverleg-Zoönosen.

Het Centrum Infectieziekteonderzoek, Diagnostiek en laboratorium Surveillance (IDS)

Binnen het CIb is IDS verantwoordelijk voor microbiologisch onderzoek en (bijzondere) patiëntgeoriënteerde en epidemiologische diagnostiek van infectieziekten. IDS organiseert en beheert een landelijk dekkend netwerk van medisch-microbiologische referentielaboratoria en bij een grote uitbraak staan de outbreak assistance-labs klaar om te helpen.

Centrum Epidemiologie en Surveillance van Infectieziekten (EPI)

Het EPI analyseert en bewaakt de gezondheid van Nederland op het gebied van infectieziekten en onderzoekt de effectiviteit en kosteneffectiviteit van maatregelen voor de bestrijding daarvan, onder andere voor zoönosen. Daarnaast voert EPI onderzoek uit, onder andere rondom uitbraken van infectieziekten.

2.1.2 Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA)

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) is toezichthouder en ziet toe op de veiligheid van voedsel en consumentenproducten, op diergezondheid en dierenwelzijn en op de bescherming van de natuur. NVWA werkt in opdracht van de ministeries van VWS en LNV.

Op het gebied van zoönotische infectieziekten is NVWA verantwoordelijk voor de volgende taken:

- NVWA is als uitvoeringsorganisatie verantwoordelijk voor het uitvoeren van eventuele maatregelen en houdt toezicht op de naleving van de regelgeving. Het team NVWA Incident- en Crisiscentrum (NVIC), dat onderdeel is van de afdeling Incident- en Crisisbeheersing (ICB) van NVWA, staat dag en nacht paraat om dierziekte- en zoönosemeldingen te behandelen.
- De Gezondheidswet draagt NVWA op onderzoek te doen naar de bronnen van zoönotische infecties en voedselinfecties en -vergiftigingen bij de mens, die niet noodzakelijkerwijs zoönotisch hoeven te zijn. Onderzoek naar bronnen van non-alimentaire zoönosen wordt door medewerkers van Veterinair en Import verricht en onderzoek naar alimentaire zoönosen en voedselinfectie en -vergiftigingen door Consument en Veiligheid.
- In het kader van de Gezondheidswet, de Wet dieren en Europese regelgeving voert de NVWA onderzoek uit naar het voorkomen van zoönoseverwekkers in alle schakels van de productieketen van levensmiddelen, van de boerderij tot aan de retail. Deze werkzaamheden vallen onder de verantwoordelijkheid van Consument en Veiligheid.

NVWA Incidenten- en Crisiscentrum (NVIC)

NVIC voert de crisisorganisatiefunctie van NVWA uit. Het centrum staat 7 dagen per week, 24 uur per dag paraat om dierziekte-verdenkingen, -incidenten en -crises af te handelen. In enkele gevallen kan het NVIC zelf maatregelen nemen om te voorkomen dat een dierziekte zich verspreidt. In ernstigere gevallen dient besluitvorming plaats te vinden via de interdepartementale crisisstructuur.

CMV Centrum monitoring vectoren (CMV)

Het CMV is in 2009 door VWS en LNVN gezamenlijk opgezet om de kennisinfrastructuur over monitoring en signalering van vectoren in Nederland te versterken, het vermeerderen van algemene kennis over vectoren en het verzamelen van gegevens over de verspreiding van vectoren ten dienste van risicobeoordelingen voor introductie, verspreiding en bestrijding van vectoren die humane en dierziekten kunnen overbrengen en het adviseren van het beleid hierover.

Bureau Risicobeoordeling en onderzoek (BuRO)

BuRO is een onafhankelijk onderdeel van NVWA. BuRO brengt gevraagd en ongevraagd wetenschappelijk onderbouwd advies uit over risico's voor voedselveiligheid, productveiligheid, plan- en diergezondheid (inclusief zoönosen), dierenwelzijn en natuur (inclusief biodiversiteit). Deze adviezen zijn gericht aan de ministers van VWS en LNVN en de IG NVWA.

2.1.3 Royal GD (Gezondheidsdienst voor dieren)

Royal GD richt zich op het bestrijden en voorkomen van besmettelijke dierziekten. Het beschikt over een veterinaire laboratorium, waar een team van dierenartsen, specialisten en wetenschappers samen klanten adviseren, praktijkgericht onderzoek doen en diergezondheidsprogramma's ontwikkelt en uitvoert.

2.1.4 Wageningen Bioveterinary Research (WBVR)

WBVR is een onafhankelijke kennisorganisatie, die als missie heeft om bij te dragen aan een samenleving waarin dier en mensen gezond samen leven door (verspreiding van) ziekten te voorkomen en gezondheid te bevorderen. WBVR is voor verschillende dierziekten het nationaal referentielaboratorium (NRL) in Nederland. Vanuit die rol adviseren zij het ministerie van LNVN als het gaat om verschillende aspecten rondom dierziektepreventie en/of -bestrijding en voert de diagnostiek uit voor bestrijdingsplichtige dierziekten en zoönosen.

³ [LCI richtlijnen \(rivm.nl\)](https://richtlijnen.rivm.nl)

2.1.5 Faculteit Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht (FD, UU)

FD van de UU is het grootste academisch dierenziekenhuis van Europa en de enige opleiding voor dierenartsen in Nederland. Experts van het Veterinair Microbiologisch Diagnostisch Centrum (VMDC) onderzoeken materiaal zoals bloed, urine en ontlasting van huisdieren (opgestuurd door dierenartsen) op ziekteverwekkers. Zij signaleren trends en zijn alert op zoönosen. Daarnaast houden ze bij hoeveel infecties er bij huisdieren voorkomen met bacteriën die ongevoelig zijn geworden voor antibiotica.

2.1.6 Deskundigengroep dierziekten

De deskundigengroep dierziekten is een door de minister van LNV bij instellingsbesluit ingestelde groep adviseurs die risicobeoordelingen uitvoert ten behoeve van maatregelen in de diersectoren. De deskundigengroep brengt zowel gevraagd als ongevraagd schriftelijk advies uit aan de minister, via de Chief Veterinary Officer (CVO) van het directoraat-generaal voor Agro van het Ministerie van LNV.

2.1.7 Gemeentelijke gezondheidsdiensten (GGD'en)

De GGD'en voeren namens de burgemeester en wethouders de wettelijke taken uit op het gebied van volksgezondheid en infectieziekten. De GGD'en spelen een centrale rol in de regionale preventie van infectieziekten en in de uitvoering van infectieziektebestrijding. Infectieziektebestrijding omvat het voorkomen, signaleren en bestrijden van infectieziekten, die vanwege hun verspreidingskans een risico vormen voor de volksgezondheid. GGD'en werken in de bestrijding van zoönotische infectieziekten samen met RIVM, NVWA en regionale ketenpartners zoals laboratoria, huisartsen, ziekenhuizen en veterinaire deskundigen.

2.2 Zoönosenstructuur

In 2011 hebben de ministeries van VWS en LNV zoönosenstructuur ingesteld. Hierin zijn samenwerkingsvormen uitgewerkt voor de elementen van een risicoanalysestructuur (signalering, risicobeoordeling, advisering en -management). Deze zijn analoog aan de wijze waarop de risicobeoordeling bij humane infectieziekten is georganiseerd. De zoönosenstructuur maakt het mogelijk zoönotische signalen adequaat te herkennen en op te volgen en, voor zover nodig, tijdig op te schalen. In alle schakels van de structuur zijn veterinaire en humane experts vertegenwoordigd, waar nodig aangevuld met andere deskundigen. Binnen de zoönosenstructuur vindt samenwerking plaats tussen de verschillende organisaties om bovenstaande doelstelling te bereiken.

In het Signaleringsoverleg zoönosen (SO-Z) vindt de signalering en eerste beoordeling plaats. Vervolgstappen in de risicobeoordeling vinden afhankelijk van de ernst van het eerste signaal plaats. Dat kan plaatsvinden in een Afstemmingsoverleg Zoönosen (AO-Z) of in een Responsteam Zoönosen (RT-Z). In het geval van een infectieziektecrisis kan het Outbreak Management Team Zoönosen (OMT-Z) gevraagd worden om advies. Eventueel voorgestelde maatregelen kunnen, op verzoek van VWS, door het Bestuurlijk Afstemmingsoverleg Zoönosen (BAO-Z) beoordeeld worden op bestuurlijke haalbaarheid en wenselijkheid.

In niet-urgente situaties kan ervoor gekozen worden deskundigen bij elkaar te roepen in ongeveer dezelfde samenstelling als het OMT-Z om kennis te delen en mogelijk aanbevelingen te doen voor risicomanagement. Dit betreft dan het Deskundigenberaad zoönosen (DB-Z).

Het SO-Z, AO-Z, RT-Z, OMT-Z en DB-Z vallen onder de verantwoordelijkheid van het CIb. Als maatregelen worden geadviseerd ligt de besluitvorming over het wel of niet nemen van dergelijke maatregelen (risicomanagement) bij de bewindspersonen van de Ministeries.

2.2.1 Risicoanalysestructuur

In de volgende gremia beoordeelt het CIB (signalen over) zoönotische infectieziekten. Signalen worden tussen veterinaire en humane experts gedeeld waarna, indien nodig, zij een risicobeoordeling vormen op de binnengekomen signalen.

2.2.1.1 Signaleringsoverleg zoönosen (SO-Z)

In het Signaleringsoverleg Zoönosen (SO-Z) beoordelen deskundigen uit zowel de humane als de veterinaire sector op gestructureerde wijze regionale, landelijke en internationale signalen van (mogelijk) zoönotische aard afkomstig uit verschillende sectoren en dierreservoirs. De kerngroep bestaat uit een aantal vaste experts vanuit RIVM, GGD, GD, WBVR, FD, DWHC, EMC en NVWA. Experts uit relevante geselecteerde instituten en organisaties worden ad hoc uitgenodigd. In het SO-Z wordt beoordeeld of er naar aanleiding van de signalen vervolgacties noodzakelijk zijn.

Doel

Het bijeenbrengen, bespreken en beoordelen van alle mogelijke zoönotische signalen vanuit zowel de veterinaire als humaan-medische hoek en de leefomgeving. In dit overleg zijn alle disciplines bijeengebracht die mogelijk zoönotische signalen kunnen opvangen.

Samenstelling

Rol	Vertegenwoordiger/organisatie
Voorzitter	RIVM-CIB
Secretariaat	RIVM-Z&O (centrum voor zoönosen en omgevingsmicrobiologie)
Deelnemer	• RIVM (landelijke coördinatie infectieziektebestrijding (LCI), infectieziekteonderzoek, diagnostiek en screening (IDS), Z&O en epidemiologie (EPI)) • GGD • Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) • Wageningen Bioveterinary Research (WBVR) • Faculteit Diergeneeskunde (FD) • Erasmus Medisch Centrum (EMC) • Dutch Wildlife Health Center (DWHC) • Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (veterinair incidenten- en crisiscentrum (VIC), centrum monitoring vectoren (CMV) en het team invasieve exoten (TIE))

Werkwijze

Het signaleringsoverleg zoönosen (SO-Z) komt één keer per maand bijeen en valt onder de verantwoordelijkheid van CIB. Deze deskundigen beoordelen structureel regionale, landelijke en internationale signalen van mogelijke zoönotische aard uit verschillende sectoren en dierreservoirs. Op basis van deze signalen kan het SO-Z een aanvullende of uitgebreidere risicobeoordeling uit laten uitvoeren door het Afstemmingsoverleg zoönosen (AO-Z) om meer informatie te verkrijgen. Bij een ernstig signaal kan het SO-Z een Responsteam zoönosen (RT-Z) laten organiseren.

Maandelijks worden de relevante zoönosesignalen beschikbaar gesteld voor professionals via een bericht uit het signaleringsoverleg. Via Inf@ct-berichten en Vetinf@act-berichten kunnen

beroepsgroepen (resp. medici en veterinair) snel geïnformeerd worden over ontwikkelingen of incidenten op het gebied van infectieziekten en zoönosen.

2.2.1.2 Afstemmingsoverleg zoönosen (AO-Z)

Doel

Indien het SO-Z geen volledige risicobeoordeling kan uitvoeren naar aanleiding van een besproken signaal, kunnen zij verzoeken een aanvullende of uitgebreidere risicobeoordeling uit te voeren, met als doel een beter beeld te krijgen van dat signaal. Dit gebeurt door de signalen in een Afstemmingsoverleg Zoönosen (AO-Z) te verkennen, te verdiepen, te onderzoeken en eventueel aan te geven welke acties nodig zijn om de risicobeoordeling verder te verbeteren.

Samenstelling

Rol	Vertegenwoordiger/organisatie
Voorzitter	RIVM-Z&O of LCI
Secretariaat	RIVM-Z&O of LCI
Deelnemers	Afhankelijk van het onderwerp.

Werkwijze

Voor de organisatie van het AO-Z geldt als uitgangspunt dat Z&O hiervoor verantwoordelijk is als de nadruk ligt in het veterinaire domein. LCI is verantwoordelijk voor de organisatie indien de nadruk in het humane domein ligt. De voorzitter van het AO-Z bepaalt samen met de voorzitter van het SO-Z welke deskundigen moeten worden uitgenodigd voor het AO-Z. Hierbij zullen afhankelijk van het onderwerp op basis van expertise een aantal vaste deelnemers van het SO-Z worden uitgenodigd aangevuld met externe deskundigen.

Door verdere ontwikkeling van het signaal of door de uitgebreidere risicobeoordeling in het AO-Z kan besloten worden om alsnog het signaal door te zetten (melden) naar de volgende schakel in de zoönosenstructuur. Hiertoe beslist het hoofd LCI in consultatie met de voorzitter SO-Z.

2.2.1.3 Responsteam zoönosen (RT-Z)

Het RT-Z wordt vanuit het SO-Z georganiseerd als signalen daartoe aanleiding geven. Bijvoorbeeld omdat er meer of ernstigere ziektegevallen zijn dan normaal, of dat er lacunes zijn in de behandeling of preventieve maatregelen, of dat de signalen aanleiding kunnen vormen voor maatschappelijke onrust. Het kan hierbij gaan om signalen die nadere analyse van gegevens of uitgebreidere discussie vereisen of acties behoeven.

Doel

Het RT-Z beoordeelt en adviseert aan (onder andere) de directeur van het CIB over de te volgen strategie op het gebied van onder meer het indammen van verspreiding, mogelijke interventies, diagnostiek, behandeling en communicatie. In het RT-Z wordt onder meer besloten of een bijeenkomst van het OMT-Z op korte termijn nodig is.

Samenstelling

Rol	Vertegenwoordiger/organisatie
Voorzitter	RIVM-LCI
Secretariaat	RIVM-LCI

Deelnemer	• RIVM (LCI, IDS, Z&O en EPI) • GGD • Wageningen Bioveterinary Research (WBVR) • Gezondheidsdienst voor dieren (GD) • Faculteit Diergeneeskunde (FD) • NVWA-NVIC, NVWA-CMV (indien vectoroverdraagbaar)
-----------	--

Werkwijze

In verreweg de meeste gevallen worden zoönotische signalen protocollair door GGD en NVWA afgehandeld. In veel gevallen kan het RT-Z dus direct de benodigde acties (response) in gang zetten die bijvoorbeeld kunnen zien op gerichte risicocommunicatie.

2.2.1.4 Deskundigenberaad zoönosen (DB-Z)

Doel

Als er een complex probleem is, dat geen acute bedreiging vormt, kan het DB-Z bijeengeroepen worden. Het DB-Z geeft wetenschappelijk advies over een aantal vooraf opgestelde vragen, welke afkomstig zijn van het ministerie van VWS of LNVN, of op initiatief van het CIb zelf.

Samenstelling

Rol	Vertegenwoordiger/organisatie
Voorzitter	Directeur CIb
Plv. voorzitter	Decaan Faculteit Diergeneeskunde
Secretariaat	LCI
Deelnemer	• LCI • WBVR (Wageningen Bioveterinary Research) • Royal GD • FD • NVWA • NVWA-BuRO, NVWA-CMV (indien vectoroverdraagbaar) • GGD • Humane experts • Overige experts* *De directeur CIb informeert bij de GD en de voorzitter van deskundigengroep dierziekten van LNVN welke experts zij adviseren.

Werkwijze

Het DB-Z hanteert vrijwel dezelfde samenstelling en werkwijze als het OMT-Z, uit een DB-Z volgt in principe binnen twee weken een adviesbrief aan de DGV en DGA. De adviezen van het DB-Z worden openbaar gemaakt. Op basis van het DB-Z advies wordt door de DGV besloten of het nodig is om een BAO-Z te organiseren.

2.2.2 Advisering bij (dreigende) crisis

Ernstige zoönotische dreigingen kunnen ingrijpende beslissingen noodzakelijk maken. Inhoudelijke argumenten voor dit soort beslissingen worden opgesteld in het OMT-Z. Maatregelen moeten steeds gebaseerd zijn op noodzaak, effectiviteit, subsidiariteit en proportionaliteit.

2.2.2.1 Outbreak Management Team zoönosen (OMT-Z)

Doel

Binnen het OMT-Z wordt door humane en veterinaire experts op wetenschappelijke gronden advies uitgebracht aan de DG's van VWS en LVVN over risico-inschatting, managementopties en risicocommunicatie.

Samenstelling

Rol	Vertegenwoordiger/organisatie
Voorzitter	Directeur CIb
Plv. voorzitter	Voorzitter deskundigengroep dierziekten
Secretariaat	LCI
Deelnemer	• LCI • WBVR (Wageningen Bioveterinary Research) • Royal GD • FD • NVWA • GGD • Humane experts • Overige experts* *De directeur CIb informeert bij de GD en de voorzitter van deskundigengroep dierziekten van LVVN welke experts zij adviseren.

Werkwijze

Het OMT-Z brengt wetenschappelijke kennis over risico's voor volksgezondheid en diergezondheid, en eventueel entomologische en ecologische kennis bijeen. Het OMT-Z stelt een schriftelijk advies op dat gericht is aan de directeuren-generaal van VWS en LVVN, respectievelijk DG Volksgezondheid (DGV) en DG Agro (DGA). In het advies komt idealiter naar voren welk risico er bestaat, hoe groot dit risico is, welke mogelijkheden er zijn om het risico te verkleinen en in welke orde van grootte deze mogelijkheden en handelingsperspectieven de risico's reduceren. Daarnaast bevat het advies een inschatting van de mate van (on)zekerheid over het risico en de voorgestelde maatregelen. Als het advies niet unaniem is worden de verschillende opvattingen weergegeven in het advies. Het advies blijft vertrouwelijk tot er door de DGV, in overleg met de DGA (of de bewindslieden), besluiten zijn genomen over de voorgestelde maatregelen. Het OMT-Z advies wordt daarna openbaar.

2.2.2.2 Bestuurlijk Afstemmingsoverleg zoönosen (BAO-Z)

Doel

In het geval van een zoönose-uitbraak die een ernstige bedreiging voor de volksgezondheid vormt heeft het BAO-Z de taak om de door het OMT-Z geadviseerde maatregelen op bestuurlijke haalbaarheid en wenselijkheid te beoordelen. In het door de DG Volksgezondheid voorgezeten BAO-Z zijn partijen uit het (lokale en regionale) openbaar bestuur en de hogere geledingen van relevante toezichthoudende instanties vertegenwoordigd. Indien nodig kan een bestuurder van een betrokken veiligheidsregio en/of een Directeur Publieke Gezondheid (DPG) van een betreffende GGD-regio aansluiten bij het BAO-Z om daar de koppeling tussen rijk en regio te borgen. Bij het BAO-Z kunnen externen worden uitgenodigd om de bestuurders te adviseren over de praktische haalbaarheid en wenselijkheid van geadviseerde maatregelen in het OMT-Z advies. Deze externen (adviseurs) zijn bestuurders of experts van organisaties die betrokken zijn bij de diersector gerelateerd aan de zoönose waar het om gaat. Deze externen worden uitgenodigd aan het begin van de vergadering van het BAO-Z en worden niet betrokken bij de besluitvorming ten aanzien van het advies aan de bewindspersonen.

Samenstelling

Rol	Vertegenwoordiger/organisatie
Voorzitter	DG Volksgezondheid
Plv. voorzitter	Directeur IZB, VWS
Secretariaat	Directie IZB, VWS
Deelnemer	Vaste leden: • DG Agro, LNV • Chief Veterinary Officer • Directeur DAD, LNV • Directeur CIB (tevens vz OMT-Z) • Vicevoorzitter OMT-Z (tevens vz deskundigengroep dierziekten) • GGD GHOR Nederland • VNG • IGJ • NVWA (Divisie Veterinair en Import (V&I)) Variabele leden: • Burgemeester(s) • Veiligheidsregio en/of Directeur Publieke Gezondheid (DPG)
Adviseurs zoals	• Sectororganisaties • Bedrijfsleven • Landelijke Tuinbouw Organisatie (LTO) • Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD) • Collectief praktiserende dierenartsen (CPD) • Terreinbeherende organisaties (TBO's; bv. Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, LandschappenNL) • Etc.

Werkwijze

De secretaris van het BAO-Z informeert de leden van het BAO-Z (indien mogelijk) vooraf over het advies van het OMT-Z en de vragen die de voorzitter in het BAO-Z aan de orde wil hebben. Het BAO-Z leidt tot een advies aan de ministers van VWS en LNVN.

De voorzitter van het BAO-Z kan, als de voorgestelde maatregelen daar aanleiding toe geven, ook expertise inroepen van b.v. de vertegenwoordiging van een patiëntenorganisatie. Bijvoorbeeld patiënten met een aandoening of beperking die een verhoogd risico geeft op infectie met de betreffende zoönose.

Resultaat

Het BAO-Z stelt een advies op dat gericht is aan de ministers van VWS en LNVN. Om tot een zuivere bestuurlijke afweging te komen stellen de leden van het BAO-Z hun advies op zonder de aanwezigheid van belanghebbende partijen uit de sector of andere adviseurs. Bij de start van het overleg kunnen ook vertegenwoordigers van de betrokken sector uitgenodigd worden om input te leveren, zij nemen echter geen deel aan de appreciatie door het BAO-Z.

Het advies van het BAO-Z is vertrouwelijk tot na het besluit van de voorzitter of betrokken bewindslieden.

Crisisorganisatie VWS en LNVN bij een zoönose

De ministeriële verantwoordelijkheden voor de beleidsterreinen volksgezondheid en diergezondheid zijn duidelijk belegd. De verantwoordelijkheid voor de volksgezondheid ligt in het domein van VWS en de verantwoordelijkheid voor de diergezondheid in het domein van LNVN.

In het geval van een zoönose die overgaat van dier-op-mens, maar geen mens-op-mens transmissie kent, wordt de zoönosenstructuur gevolgd. Daarbij dragen het ministerie van LNVN en het ministerie van VWS gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor de aanpak en de maatregelen. Ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid voor het beleidsterrein en de vigerende wet- en regelgeving, waarbij het ministerie van VWS leidend is in de zoönosenstructuur.

Het kan ook voorkomen dat een infectieziekte start als zoönose, en op den duur hoofdzakelijk of enkel nog mens-op-mens transmissie kent of humane effecten heeft (bijvoorbeeld COVID-19). Dan wordt de humane infectieziektestructuur gevolgd.

Bij het inrichten van het crisismanagement wordt nadrukkelijk rekenschap gegeven van de verantwoordelijkheidsverdeling humaan (gemeente, veiligheidsregio of ministerie van VWS) of veterinair (ministerie van LNVN). Voor samenwerking is het noodzakelijk deze aanpak op elkaar af te stemmen. In dit hoofdstuk wordt de samenwerking uitgewerkt.

3.1 Melding en opschaling crisisorganisatie

Meldingen kunnen op verschillende manieren bij de beide departementen binnen komen. Hier worden twee meest waarschijnlijk routes toegelicht. Zo kunnen meldingen van zoönotische dierziekten bijvoorbeeld via NVIC, NVWA via de CVO bij het ministerie van LNVN binnenkomen. De CVO zal deze melding vervolgens doorzetten aan VWS. Deze route zal voornamelijk plaatsvinden bij urgente signalen, zoals van uitbraken van (zoönotische) dierziekten. Een signaal kan ook besproken worden in het SO-Z, indien uit de risicobeoordeling van het SO-Z blijkt dat er opschaling plaats moet vinden, dan wordt het signaal ook doorgegeven aan de beleidsmedewerkers van het ministerie van VWS. VWS informeert bij een dergelijke melding het ministerie van LNVN.

Betrokken departementen kunnen aan de hand van dergelijke signalen opschalen op grond van redenen die genoemd worden in de departementale crisishandboeken (b.v. als er sprake is van een nationale crisis). Vervolgens worden de betrokken DG's conform de departementale handboeken geïnformeerd over het signaal. Ook kunnen de betrokken DG's besluiten dat de aard, ernst en omvang van een zoönotische melding een dergelijke impact heeft dat de behandeling ervan een brede interdepartementale aanpak vraagt. Dit afwegingsproces gebeurt op beide ministeries in eigen verantwoordelijkheid en in goede afstemming met elkaar.

Opschalingssituaties

In beginsel zijn er drie opschalingssituaties mogelijk:

1. Het ministerie van LNVN is opgeschaald en het ministerie van VWS niet;
2. Het ministerie van VWS is opgeschaald en het ministerie van LNVN niet;
3. Zowel het ministerie van LNVN als het ministerie van VWS zijn opgeschaald.

In de eerste en tweede situatie is het betreffende ministerie opgeschaald conform het vigerende departementale crisishandboek. De DG van het betrokken ministerie is de voorzitter van de departementale crisisorganisatie. Het voortouw ligt bij het opgeschaalde ministerie. Het ministerie

dat niet is opgeschaald wordt op alle niveaus betrokken bij de structuur en organisatie van het opgeschaalde ministerie. Het niet opgeschaalde departement dient op een passend niveau en met een passend mandaat op alle niveaus in de crisisstructuur aan te sluiten i.e. door het afvaardigen van liaisons.

In de derde situatie - na het besluit tot het gezamenlijk opschalen van de departementen - komt het voortouw bij de directeur-generaal volksgezondheid (DGV) van het ministerie van VWS te liggen, tenzij in onderlinge afstemming tussen de secretaris generaal van VWS en de directeur-generaal Agro van LNV anders wordt besloten.

N.B. Opschaling van beide ministeries hoeft niet gelijktijdig te zijn, maar kan ook gefaseerd zijn, afhankelijk van voortschrijdend inzicht, mede gebaseerd op situatierapportages (sitrap). De besluitvorming over hoe en waar de gezamenlijke crisisorganisatie in deze situatie eruit moet gaan zien, wordt door de voorzitter genomen.

3.1.1 Relatie tussen crisisorganisatie VWS/LNV en regio

Bij de uitbraak en de aanpak van een zoonose is de afstemming tussen het rijk en de regio van groot belang. De beheersing en bestrijding van (lokale) zoonose-uitbraken vergen maatregelen die een effect kunnen hebben op de lokale en regionale maatschappij, en in bepaalde gevallen zal de regionale bestuurder maatregelen nemen. Al in het signaleringsoverleg is er aandacht voor regionale, landelijke en internationale signalen van mogelijk zoonotische aard uit verschillende sectoren.

De samenwerking tussen rijk en regio rondom de aanpak van zoonose wordt vormgegeven middels liaisons. Er bestaan zowel bij het ministerie van VWS als bij het ministerie van LNV liaisons die in zowel de crisioverleggen van het rijk als in de crisioverleggen van de regio kunnen deelnemen.

- Vanuit het ministerie van VWS kan de rijksheer vanuit de IGJ (Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd) de schakel vormen tussen het rijk en de regio.
- Vanuit het ministerie van LNV vormt de bestuurlijke liaisons (Directie RTLG) de schakel tussen het rijk en de regio.
- Op inhoudelijk uitvoerend niveau zijn er vanuit RIVM en NVWA liaisons (zgn. 'consulenten') bij de GGD'en. Deze rol wordt ingevuld door Regionaal Arts Consulenten (RAC'ers) en Regionaal Veterinair Consulenten (RVC'ers).

3.1.1.1 Regionaal veterinaire consulenten (RVC)

De Regionale Veterinaire Consulenten (RVC) zijn toezichthoudende dierenartsen met specialisme diergezondheid, in dienst van NVWA. Elk van de samenwerkingsregio's van de GGD'en heeft één of twee RVC'ers die rechtstreeks benaderd kunnen worden voor collegiale afstemming op het humaan-veterinaire vlak.

Samen met de RAC (Regionale Arts Consulenten) en de AC (alimentair consulent) vormt RVC de achtervang in de regionale ondersteuning infectieziektebestrijding.

3.1.1.2 Regionaal arts consulenten (RAC)

De RAC'ers spelen een rol bij de regionale ondersteuning infectieziektebestrijding. Elk van de samenwerkingsregio's heeft een eigen consulent die deels bij GGD en deels bij RIVM werkt. Zij zorgen voor een verbinding tussen RIVM en de regio, voor brede verspreiding van kennis, kunnen de regio ondersteunen en zijn bij uitbraken van infectieziekten een belangrijke schakel tussen de verschillende partijen.

3.2 Opschaling departementale crisisorganisatie LVVN bij een zoönose

Na opschaling naar een departementale crisisorganisatie bij LVVN vanwege een uitbraak van een zoönose wordt de crisisorganisatie gevolgd zoals beschreven in het "Departementaal Handboek Crisisbeheersing" van LVVN. Hierin staan tevens de samenhang met andere LVVN-handboeken en beleidsdraaiboeken beschreven.

Bij de departementale opschaling kunnen de volgende teams actief worden:

- het Departementaal Beleidsteam (DBT),
- het Departementaal Advies Team (DAT),
- het Departementaal Communicatieteam (DCT).

Het Departementaal Crisiscentrum (DCC LVVN) coördineert de opschaling van de crisisorganisatie. De verantwoordelijkheden, taken en rollenhuus van het DAT en DBT worden nader toegelicht in hoofdstuk 5 van het Departementaal Handboek Crisisbeheersing.

Betrokkenheid ministerie van VWS

Het ministerie van VWS wordt op alle niveaus betrokken (liaisons) bij de structuur en organisatie van de departementale crisisorganisatie. VWS dient hierbij op een passend niveau en met een passend mandaat op alle niveaus aan te sluiten. Dit betekent dat voor het DBT-LVVN in overleg met de DGV en de directeur van de meest betrokken directie van VWS (IZB of VGP) als liaison wordt uitgenodigd. Het DBT-LVVN wordt voorgezeten door de DGA.

In overleg met de betrokken directeur van VWS wordt afgesproken welke personen van VWS in de departementale crisisstructuur, zowel bij het DBT, DAT als bij het RCC, als liaison zullen deelnemen. In overleg met de directeur van Directie Communicatie (Dco) van VWS wordt afgesproken welke personen van VWS deelnemen in het DCT. Indien de liaison VWS het niet eens is met genomen beslissingen, kan de DGV in overleg treden met de voorzitter over een oplossing.

Betrokkenheid regio

Bij een uitbraak en de aanpak van een zoönose is afstemming met en in de regio van groot belang. In de warme fase is het aan de bestuurlijke liaisons (RTLG) om het openbaar bestuur in de regio vroegtijdig te informeren over de te nemen maatregelen vanuit LVVN en (daarmee) bestuurlijke rust te ondersteunen. Daarnaast informeren en adviseren de liaisons het DAT en DBT over signalen en knelpunten in de regio.

Het DBT kan besluiten een Regionaal Coördinatie Centrum (RCC) in te richten. Het RCC is een gelegenheidssamenwerking om tijdens een crisis de coördinatie in de regio vorm te geven. Hieronder valt het uitvoeren van maatregelen, informeren van het openbaar bestuur in de regio (gemeenten, provincies, veiligheidsregio's) en het afstemmen van maatregelen met de regionale vertegenwoordigers van betrokken sectoren. Daarnaast heeft het RCC een belangrijke signaleringsfunctie vanuit de regio naar het beleidsniveau. Als een RCC wordt ingesteld dan dient de regionale GGD als liaison op alle niveaus betrokken te worden.

3.3 Opschaling departementale crisisorganisatie VWS bij een zoönose

Na opschaling van een departementale crisisorganisatie bij VWS vanwege een zoönotische uitbraak wordt de crisisorganisatie van kracht zoals beschreven in het departementaal handboek crisisbesluitvorming van het ministerie van VWS.

Bij een departementale opschaling kunnen de volgende teams actief worden:

- het Beleidsteam Crisisbeheersing (BTCb) (strategisch),
- het Operationeel Team Crisisbeheersing (OTCb) (tactisch) en
- het Departementaal Communicatieteam (DCT-VWS).

Het Departementaal Crisis Centrum (DCC-VWS) is ondersteunend aan de opschaling. Deze teams zullen nader uitgelegd worden aan de hand van de situatie voor gezamenlijke opschaling

Betrokkenheid ministerie LVVN

Het ministerie van LVVN wordt op alle niveaus betrokken (liaisons) bij de structuur en organisatie van de departementale crisisorganisatie. LVVN dient hierbij op een passend niveau en met een passend mandaat op alle niveaus aan te sluiten. Dit betekent dat voor het Beleidsteam Crisisbeheersing (BTCb) in overleg met de DGA de directeur van de meest betrokken directie van LVVN (dierlijke agroketens en dierenwelzijn (DAD)) als liaison wordt uitgenodigd. Het BTCb staat onder voorzitterschap van de DGV.

In overleg met de betrokken directeur van LVVN wordt vastgesteld welke personen van LVVN als liaison in de onderliggende crisisstructuur zullen deelnemen.

Betrokkenheid regio

Bij een uitbraak en de aanpak van een zoönose is afstemming met en in de regio van groot belang. In de warme fase kan de bestuurlijke liaisons (IGJ) het openbaar bestuur in de regio vroegtijdig informeren over de te nemen maatregelen vanuit VWS. Daarnaast informeren en adviseren de liaisons het OTCB en BTCB over signalen en knelpunten in de regio.

De regionale bestuurder kan besluiten een Regionaal beleidsteam in te richten. Vanuit het ministerie van VWS kan vanuit de IGJ een rijksheer als liaison aansluiten in de regio, onder andere in een regionaal beleidsteam.

3.4 Gezamenlijke crisisorganisatie LVVN en VWS bij zoönose

Na opschaling van beide departementen, vanwege de uitbraak van een zoönose, komt de primaire leiding van de gezamenlijke crisisorganisatie bij VWS te liggen, tenzij in onderlinge afstemming tussen directeur-generaal Volksgezondheid van VWS en directeur generaal Agro van LVVN anders wordt besloten.

Het uitgangspunt bij opschaling van beide ministeries vanwege de uitbraak van een zoönose is het samenwerken in een gezamenlijke crisisorganisatie. De gezamenlijke crisisorganisatie omvat alle benodigde voorzieningen en faciliteiten en wordt bemenst met betrokken medewerkers van VWS en LVVN. Deze organisatorische opschaling is vereist wanneer de staande organisatie niet afdoende kan anticiperen op de (crisis-)situatie.

N.B. de eigen (departementale) crisisstructuren (kunnen) blijven bestaan naast de gezamenlijke crisisorganisatie.

Een volledig opgeschaalde gezamenlijke crisisorganisatie bestaat uit de volgende betrokken organisatieonderdelen:

- een Gezamenlijk Advies Team (GAT),
- een Gezamenlijk Beleidsteam (GBT),
- een Gezamenlijk Communicatieteam (GCT),

De DGV stelt, in overleg met DGA, het GBT in. De DGV stelt de gezamenlijke crisisorganisatie in op advies van het GBT.

3.4.1 Gezamenlijk Adviesteam (GAT)

Doel

Het Gezamenlijk Advies Team (GAT) komt samen na het eerste procedurele overleg van het GBT. Het GAT adviseert het GBT en stemt op tactisch/operationeel niveau de aanpak van de crisis af tussen de diverse betrokken beleidsterreinen en onderdelen van beide ministeries.

Samenstelling

Rol	Vertegenwoordiger/organisatie
Voorzitter	Directeur van meest betrokken beleidsdirectie (VWS-IZB)
Plv. voorzitter	Directeur LVVN-DAD
Secretariaat	VWS
Adviseur crisisbeheersing	Crisiscoördinatoren VWS en LVVN
Informatiecoördinator	VWS en LVVN uit crisispool
Deelnemer	• Directie communicatie VWS en LVVN • Inhoudelijke adviseurs – Chief Veterinary Officer (CVO) – VWS-IZB – LVVN-DAD – Wetgeving en Juridische Zaken VWS en LVVN – LVVN-FEZ – Rijksheren IGZ – CIb – NVWA – RVO • Liaison: ad hoc • Facility manager: VWS en/of LVVN

Werkwijze

De DGV stelt het GAT in op advies van het eerste, procedurele GBT. De directeur van de meest betrokken beleidsdirectie van VWS is de voorzitter van het GAT. De voorzitter van het GAT is ook lid van het GBT en daarmee de linking pin tussen het GBT en GAT. De DCC's VWS en LVVN stemmen de agenda met de voorzitter van het GAT af.

Resultaat

Het GAT adviseert het GBT over te nemen maatregelen/besluiten waarbij vanuit verschillende invalshoeken het probleem wordt beoordeeld. Op basis daarvan kan het GBT een besluit nemen. De punten vanuit het GBT worden op basis van een prioriteitstelling uitgewerkt door het GAT.

3.4.2 Gezamenlijk Beleidsteam (GBT)

Doel

Het Gezamenlijk Beleidsteam (GBT) adviseert de DGV op strategisch niveau over de inrichting van de gezamenlijke crisisorganisatie en over de manier om de gevolgen van de (potentiële) crisis zoveel mogelijk te mitigeren.

Samenstelling

Rol	Vertegenwoordiger/organisatie
Voorzitter	DGV
Plv. voorzitter	DGA
Secretaris/notulist	Ministerie van VWS
Adviseur crisisbeheersing	Crisiscoördinatoren VWS en LNVN
Informatiecoördinator	VWS en LNVN
Deelnemer	• Directeur communicatie VWS (voorzitter GCT) en directeur DC-LNVN • Inhoudelijke adviseurs: – DGA (plv. voorzitter GBT) – Voorzitter GAT (directeur VWS-IZB) – CVO – Directeuren van betrokken beleidsdirecties (VWS en LNVN) – Coördinerend jurist van de Directie Wetgeving en Juridische Zaken (VWS en LNVN) – Inspecteur Generaal NVWA – Hoofdinspecteur voor de Volksgezondheid als adviseur – Regio vertegenwoordiging
Optioneel	• Inhoudelijke adviseurs/liaisons: – RVO – Voorzitter deskundigenteams (OMT-Z en/of deskundigengroep dierziekten) – Facility manager (VWS en/of LNVN)

Werkwijze

Na overleg in het GBT besluit DGV hoe de (inrichting van de) gezamenlijke crisisorganisatie eruit gaat zien en waar die (fysiek) wordt gepositioneerd.

De adviseurs crisisbeheersing en de secretaris bewaken de BOB-structuur gedurende het GBT (BOB structuur: beeldvorming, oordeelsvorming en besluitvorming). De acties en vragen moeten door het GBT worden geprioriteerd t.b.v. behandeling in het Gezamenlijk Adviesteam (GAT).

Na overleg over het advies van het GAT in het GBT besluit DGV over de te treffen maatregelen. Indien de maatregelen een besluit van de minister nodig hebben worden deze aan de minister voorgelegd. Als in het GBT geen eenduidigheid bestaat over de advisering dan dient hierover door de minister van VWS en de minister van LNVN besloten te worden. Indien de ministeries niet tot

een gezamenlijk besluit kunnen komen, vindt besluitvorming plaats door de minister-president of zijn vervanger.

Omdat bij een uitbraak van een zoönose afstemming met en in de regio van groot belang is, is ook samenwerking in de regio op liaisonniveau gewenst. Dit verloopt via NVWA, GGD'en, burgemeester, commissaris van de Koning en Rijksheren (IGZ van VWS en landsdeelvertegenwoordigers van LVVN). Indien nodig kan het GBT, in overleg met de regio, besluiten een RCC in te stellen.

3.4.3 Gezamenlijk Communicatieteam (GCT)

Het GCT is een onderdeel van de gezamenlijke crisisorganisatie en wordt ingesteld door de DGV, op advies van het GBT. Het GCT staat in beginsel onder directe leiding van de directeur Communicatie van VWS, tenzij anders wordt afgesproken. In het GBT wordt besloten hoe het gezamenlijke communicatieteam eruit gaat zien en waar die wordt gepositioneerd.

Voordat het GCT wordt ingesteld door de DGV, bijvoorbeeld in het geval één departement opgeschaald is en een DCT heeft ingericht, is er al samenwerking tussen beide departementen op het gebied van communicatie. Het niet-opgeschaalde departement neemt zitting in dat DCT.

VWS-DCo is samen met LVVN-DC verantwoordelijk voor de invulling van de crisiscommunicatie. Hierbij is het wenselijk dat nauwe afstemming plaatsvindt met de betreffende regio, om de communicatieboodschap op elkaar af te stemmen.

Doel

- Tot het moment dat er een GBT is belegd, kan het GCT besluiten nemen over communicatie tijdens de aandachts- of crisisfase. De reden daarvoor kan zijn dat risico's meteen bekend moeten worden gemaakt. De eerste beeldvorming is essentieel.
- Het GCT adviseert aan het GBT over communicatie.
- Het GCT voert de communicatie uit over adviezen en maatregelen die besproken zijn in het BAO-Z en/of BTCb, DBT en het GBT en stuurt bij indien nodig.
- Het GCT zorgt voor een afgestemde communicatielijn met de betrokken regio.

Samenstelling

Rol	Vertegenwoordiger/organisatie
Voorzitter	Directeur communicatie VWS
Plv. voorzitter	Directeur communicatie LVVN
Secretariaat	Ministerie van VWS/LVVN
Deelnemer	• Secretaris VWS/LVVN • Communicatieadviseur VWS • Communicatieadviseur LVVN • Woordvoerder/persvoorlichter zoönosen VWS • Woordvoerder/persvoorlichter zoönosen LVVN • Hoofd informatiedienst (kennisbank) en online adviseur • ACB communicatie (DCC) VWS/LVVN • Communicatieadviseur betrokken regio

Optioneel

- Communicatieadviseur zoönosen RIVM
 - Communicatieadviseur zoönosen NVWA en WBVR
 - VNG
 - GGD GHOR Nederland
 - RVO
-

Werkwijze

Voor algemene uitgangspunten voor risico- en crisiscommunicatie over zoönosen wordt aangesloten op hoofdstuk 3.6 'Risico- en crisiscommunicatie bij infectieziektebestrijding' van het LCP-I. Niet alle informatie zal op eenzelfde manier via één kanaal naar buiten gaan. Het GCT zorgt voor afstemming en een gezamenlijke basis. Vervolgens kunnen aangepaste doelgroepgerichte boodschappen ontwikkeld worden.

De GCT werkt zoveel mogelijk volgens de BOB-structuur. De voorzitter zorgt voor duidelijke vragen/opdrachten/oordelen vanuit het GBT.

De directeuren communicatie kunnen adviseren het Nationaal Kernteam Crisiscommunicatie (NKC) in te zetten. Het NKC kan worden ingezet als er meerdere ministeries bij de crisis betrokken zijn en fungeert als knooppunt van informatie vanuit de rijksoverheid op het gebied van pers- en publieksvoorlichting. Het NKC staat onder leiding van de directeur voorlichting van JenV en/of de directeur communicatie van het meest betrokken beleidsdepartement. Verder bestaat het NKC uit het hoofd van de eenheid communicatie van het NCC en de coördinator van het pers- en publieksteam.

3.5 Link tussen gezamenlijke crisisorganisatie VWS/LVVN en zoönosenstructuur

Crisismanagers in de crisisorganisatie (de betrokken DG's) kunnen het OMT-Z om advies vragen. Om het proces van adviseren te optimaliseren, wordt er (conform het rapport "Harmonisatie Kennis en Adviesstructuur Eenheid in verscheidenheid", en in lijn met het *Landelijk Crisisplan Infectieziekten*) een vraagregisseur ingesteld.

Een vraagregisseur is verantwoordelijk voor het bundelen van adviesvragen van de Rijksoverheid (alle departementen) die beantwoord moeten worden door een adviesorgaan. Eventueel stemt de vraagregisseur de kennisvragen af met een vraagregisseur van de veiligheidsregio.

Voor dit draaiboek betreft het een vraagregisseur bij VWS die verantwoordelijk is voor het bundelen van adviesvragen van VWS en LVVN en eventueel andere overheden (waaronder veiligheidsregio's), die beantwoord moeten worden door het OMT-Z.

Het OMT-Z advies kan worden voorgelegd aan het BAO-Z om het advies te laten toetsen op bestuurlijke haalbaarheid en wenselijkheid. Deze appreciatie wordt vervolgens meegenomen in de besluitvorming. Het BAO-Z is bij wet ingesteld⁴. De DGV (voorzitter) roept hiertoe het BAO-Z bijeen. De DGV legt het OMT-Z advies voor aan het BAO-Z en/of geeft aan waarover hij door het BAO-Z geadviseerd wil worden.

Indien er een departementale of gezamenlijke crisisorganisatie is ingericht legt de secretaris van het BAO-Z de vraagstelling aan het BAO-Z voor aan het DBT (LVVN), BTCb (VWS) of GBT (gezamenlijke crisisstructuur). Dit is om te voorkomen dat het BAO-Z wordt gevraagd te adviseren

⁴ Instellingsbesluit bestuurlijk afstemmingsoverleg zoönosen,

over maatregelen waartoe de departementen al hebben besloten. De vragen aan het BAO-Z kunnen in dat geval bijvoorbeeld gericht zijn op de uitvoering van die besluiten.

In het GBT wordt de vraagstelling aan het OMT-Z en het BAO-Z besproken en vastgesteld. Vervolgens wordt de vraagstelling aan het OMT-Z voorgelegd. De vraag aan het BAO-Z wordt samen met het OMT-Z-advies voorgelegd en het BAO-Z wordt door de DGV uitgenodigd bijeen te komen.

3.5.1 Technisch uitvoeringsoverleg (TUO)

Het TUO wordt na de besluitvorming door de DGA over de genomen besluiten geïnformeerd. In het TUO zijn verschillende doelgroepen vertegenwoordigd, zoals de verschillende LVVN en VWS directies en uitvoerende diensten, het bedrijfsleven, maar ook dierentuinen, kinderboerderijen, hobbydierhouders, dierenbescherming en dergelijke. Ook patiëntenorganisaties kunnen aan het TUO deelnemen. Het TUO wordt in de gelegenheid gesteld te reageren op de besluitvorming, met als doel inzicht te krijgen in de praktische consequenties van maatregelen, het uitleggen/toelichten van maatregelen en het creëren van draagvlak voor maatregelen. Het TUO is geen besluitvormend overleg. Aan het TUO kunnen in beginsel de organisaties deelnemen die betrokken zijn bij of de effecten ondervinden van maatregelen die worden genomen in het kader van de aanpak van de zoönose.

3.6 Opheffen gezamenlijke crisisorganisatie LVVN en VWS bij zoönose

Aangezien iedere crisis anders verloopt en ook andere risico's met zich meebrengt, zal over het opheffen van bepaalde maatregelen pas in detail besloten kunnen worden ten tijde van de crisis. Betrokken departementen kunnen afschalen op grond van redenen die genoemd worden in de departementale crisishandboeken (b.v. als directe dreiging volledig weg is). Afschaling gebeurt mede op basis van een risicobeoordeling van experts. Daarbij wordt een continue afweging gemaakt tussen de effectiviteit en proportionaliteit van de maatregelen om te bepalen of maatregelen wel of niet in stand moeten blijven.

In de nafase staan zaken als nazorg, onderzoek, herstel, evaluatie en eventueel verantwoording centraal.

Bijlage 1: Schema risicoanalysestructuur zoönose

Zoönosenstructuur, van signalering tot besluitvorming

